

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Δρ. Θεόδωρος Μεταξάς

Εισήγηση 1^η

ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΝΕΟ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Περιεχόμενα

- 1. Το Νέο Διεθνοποιημένο Περιβάλλον
- 2. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές πόλεις
- 3. Αστικά Συστήματα Ιεράρχησης
- 4. Τοπική Οικονομική Ανάπτυξη και Επιχειρήσεις
- 5. Ανταγωνιστικότητα Επιχειρήσεων
- 6. Ανταγωνιστικότητα Επιχειρήσεων και Αστικά Πλεονεκτήματα
- Συμπεράσματα 1^{ης} εισήγησης

1. Νέο Διεθνοποιημένο Περιβάλλον και ο ρόλος των Πόλεων

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

- Παγκοσμιοποίηση & 'Νέα Οικονομία'
- Φιλελευθεροποίηση των εμπορικών συναλλαγών
- Ραγδαία ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα, τεχνολογίας, καινοτομίας, R/D
- Αλλαγή στις παραγωγικές διαδικασίες
- Αλλαγές στο περιβάλλον και τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων
- Μετανάστευση πληθυσμών και παραγωγικού δυναμικού
- Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και διεύρυνση
- Κερδισμένοι και χαμένοι της διαδικασίας
- Περιφερειακές ανισότητες
- Αλλαγή στο γεωπολιτικό προφίλ της Ευρώπης

Δημιουργία

ευκαιριών, προκλήσεων και απειλών

ΠΟΛΕΙΣ:

- Σημαντικός ρόλος στην συγκέντρωση επιχειρήσεων και δυναμικού
- Κέντρα 'συσσώρευσης γνώσης'
- Ανοικτές οικονομίες και εξειδικευμένες μονάδες

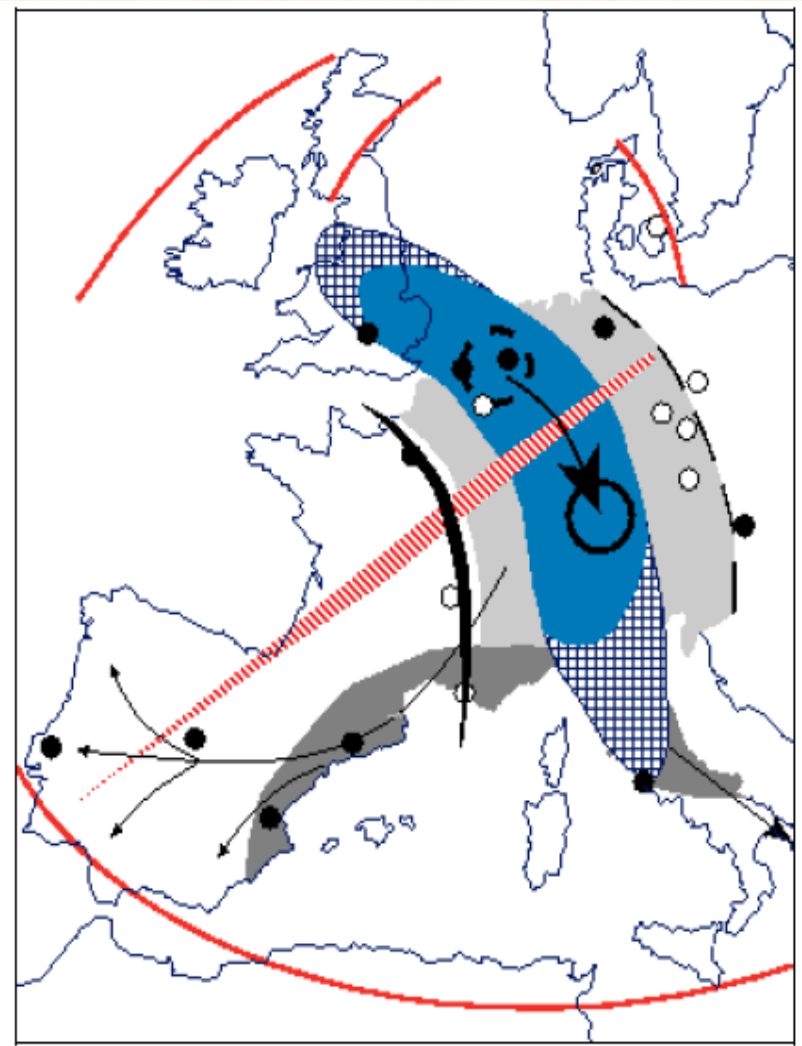
ΝΕΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

- Από την 'Blue Banana' στο 'Red Octopus'
- Ανταγωνισμός και συνεργασία πόλεων
- Αστικά συστήματα ιεράρχησης
- Αναζήτηση νέου ρόλου στην παγκόσμια αγορά
- Εικόνες των πόλεων (cities' images) και ανταγωνιστικότητα
- Συστήματα στρατηγικού σχεδιασμού και πολιτικές ανάπτυξης

Στόχος – 3Α

**ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ**

Από την 'Blue Banana' στο 'Red Octopus'

2. Πόλεις (1)

- **Παγκοσμιούπολεις (World Cities)** [Στις αρχές της δεκαετίας του '80 οι **Freidmann και Wolff (1982)**, ανέπτυξαν τη θεμελιώδη και ευρέως γνωστή θέση τους – *την υπόθεση της παγκόσμιας πόλης* (the world city hypothesis), σύμφωνα με την οποία περίπου 30 παγκόσμιες πόλεις αποτελούν τα κέντρα συγκέντρωσης της παγκόσμιας οικονομίας, έχοντας κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ τους.
- Η **Sassen**, υποστηρίζει ότι οι παγκόσμιες πόλεις αποτελούν α) κέντρα λήψης αποφάσεων, όπου η παγκόσμια οικονομία είναι συγκεντρωμένη, και β) κέντρα παραγωγής συγκεκριμένων-ειδικών αγαθών και υπηρεσιών τα οποία χρειάζονται για να διατηρούν την παγκόσμια οικονομία διαρκώς σε ανάπτυξη [Stahre, 2004].
- [London, Paris, Randstad, Rhine-Ruhr, Moscow, New York, Tokyo, San Francisco, Miami, LA]

Πόλεις (2)

- Σύμφωνα με το δίκτυο METREX[1], οι **ευρωπαϊκές μητροπόλεις**, το τελευταίο τέταρτο του 20ου αιώνα, αντιμετώπισαν μια ποικιλία **κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων**, ενώ παράλληλα εκμεταλλεύτηκαν ευκαιρίες για τη βελτίωση της οικονομικής τους βάσης και ανταγωνιστικότητας, τη διαμόρφωση υψηλού επιπέδου ποιότητας ζωής, όσο και για την αναζωογόνηση του αστικού και φυσικού τους περιβάλλοντος (METREX, 1999).
- Οι αλλαγές αυτές έφεραν στο προσκήνιο και πόλεις της Μεσογείου, ενισχύοντας το ρόλο και την σημαντικότητα τους, επηρεάζοντας την ισορροπία του Ευρωπαϊκού αστικού συστήματος. Έτσι πόλεις όπως η **Βαρκελώνη, η Μαδρίτη, η Αθήνα, η Λισσαβόνα, το Μιλάνο, το Τορίνο** κ.α., βελτίωσαν το προφίλ τους ως πλέον ισχυρά οικονομικά αστικά κέντρα του Ευρωπαϊκού Νότου[2]
- [2] Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα των πόλεων της Ιβηρικής Χερσονήσου, Βαρκελώνης και Λισσαβόνας, οι οποίες υποστήριξαν την οικονομική τους ανάπτυξη, κυρίως μέσω της οργάνωσης και διεξαγωγής σημαντικών 'μεγάλων γεγονότων' (mega events). Σταθμός στην περίπτωση της Βαρκελώνης αποτέλεσε η αναγνωρισμένα επιτυχής διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων το 1992, ενώ για την Λισσαβόνα, η επίσης επιτυχής διεξαγωγή της διεθνούς εμπορικής έκθεσης EXPO το 1998

Πόλεις (3)

Ευρωπαϊκές πόλεις μεσαίου μεγέθους

- κυριαρχία του δευτερογενή τομέα παραγωγής και μάλιστα σε περιορισμένο αριθμό κλάδων παραγωγής
- η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα (υπηρεσίες) συντελείτε στα μεγάλα αστικά κέντρα, στα οποία οι επιχειρήσεις που εγκαθίστανται εκεί, έχουν τη δυνατότητα να αντλήσουν σημαντικά οφέλη αστικής κλίμακας από το ευρύτερο περιβάλλον και τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης των δραστηριοτήτων τους
- Η εξειδίκευση σε περιορισμένο αριθμό παραγωγικών κλάδων
- Η ανταγωνιστικότητα των πόλεων μεσαίου μεγέθους είναι πολύ μικρότερη από αυτήν των μεγάλων μητροπολιτικών κέντρων.
- Ερώτημα: **Μπορούν να επιβιώσουν?**

- Η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα εξαρτάται από την **εκάστοτε φυσιογνωμία, το χαρακτήρα, το ιστορικό παρελθόν, τη γεωγραφική θέση των πόλεων στον εθνικό, ευρωπαϊκό ή διεθνές χώρο, τον αυτάρκη οικονομικό τους δυναμισμό (CEC, 1992 . ESDP, 1999) αλλά και τις εσωτερικές δυνάμεις που μπορούν να αναπτύξουν σε επίπεδα σχεδιασμού πολιτικών/ στρατηγικών και σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων.**

3. Αστικά συστήματα ιεράρχησης (1)

(οι 18 πιο ανταγωνιστικές περιοχές στην ΕΕ-1998) [Kotler, et al, 1999]

1	Upper Bavaria	D	7	Braunschweig	D	13	Haute Normandie	HOL
2	Hanover	D	8	Gelderland	HOL	14	Luxemburg	L
3	Oxfordshire	UK	9	Vienna	A	15	Basel	SW
4	Utrecht	HOL	10	Alsace	FR	16	Salzburg	A
5	Cologne	D	11	Darmstadt	D	17	Hamburg	D
6	Paris	FR	12	Karlsruhe	D	18	South Holland	HOL

Αστικά συστήματα ιεράρχησης (2)

(European Cities Monitor, 1990-2004)

Πόλεις	1990	2004	Πόλεις	1990	2004	Πόλεις	1990	2004
Λονδίνο	1	1	Μιλάνο	9	11	Λισαβόνα	16	16
Παρίσι	2	2	Βερολίνο	15	9	Ντίσελντορφ	6	18
Φρανκφούρτη	3	3	Μόναχο	12	8	Πράγα	23	13
Βρυξέλες	4	4	Ζυρίχη	7	10	Στοκχόλμη	19	15
Άμστερνταμ	5	5	Δουβλίνο	13	12	Λυών	18	21
Βαρκελώνη	11	6	Μάντσεστερ	13	14	Αμβούργο	14	19
Μαδρίτη	17	7	Γενεύη	8	17	Γλασκόβη	10	24

4. Τοπική Οικονομική ανάπτυξη και Επιχειρήσεις

Οι θεωρίες στα τέλη της δεκαετίας του '60

- **ανισσοροπίας -υπανάπτυξης** (Myrdal, Rosenstein –Rodan, Hirschman κ.α)
(η ανεμπόδιστη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς ευθύνεται για την ενίσχυση και συγκέντρωση των δραστηριοτήτων στο χώρο, μέσα από τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας, με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε στη δημιουργία περιφερειακών ανισοτήτων)
- **αυτοεξισορρόπησης – ανάπτυξης** (Cobb-Douglas, Hekscher – Ohlin κ.α)
(ασχολήθηκε κυρίως όχι με τα αίτια των διαφορών στα επίπεδα ανάπτυξης αλλά με τους μηχανισμούς που θα ήταν δυνατόν να οδηγήσουν σε εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων και σε ισόρροπη ανάπτυξη)

Νεώτερες επιστημονικές προσεγγίσεις

- **Οικονομίες συγκέντρωσης** (agglomeration economies):
 - α) **αστικής κλίμακας** (υψηλότερο επίπεδο δραστηριοτήτων στις μεγάλες πόλεις)
 - β) **χωρικής συσπείρωσης** (οφέλη από τις διακλαδικές σχέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων)
- **Ενδογενής ανάπτυξη** (οι αύξουσες αποδόσεις κλίμακας προκύπτουν από την συσσώρευση της γνώσης)
- **Νέα Οικονομική Γεωγραφία** (ο κύριος σκοπός της οικονομικής γεωγραφίας είναι η αναγκαιότητα να ερμηνευτούν οι συσπειρώσεις πληθυσμών και οικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο. Όλες αυτές οι συγκεντρώσεις, διαμορφώνονται και επιβιώνουν λόγω του γεγονότος ότι υφίστανται οικονομίες συγκέντρωσης [Fujita κ.α, (1999:4)])

Συνέχεια...

‘Τοπική Οικονομική Ανάπτυξη’

Αφορά μια μεγάλη κλίμακα παραγόντων που υποστηρίζουν και ενισχύουν την μεγέθυνση και την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών’.

Αφορά δε τις δράσεις που αναπτύσσονται στο εσωτερικό περιβάλλον μιας περιοχής / τόπου / πόλης, από την **υποκίνηση των υφισταμένων επιχειρήσεων** να συμβάλουν στην τοπική ανάπτυξη, να παραμείνουν ανταγωνιστικές και να επεκτείνουν τις οικονομικές και παραγωγικές τους δράσεις

Δράσεις Τοπικής Ανάπτυξης σε διεθνές επίπεδο

- Διασφάλιση ενός **επιχειρησιακού κλίματος**, λειτουργικό για τις τοπικές επιχειρήσεις
- Ενθάρρυνση ανάπτυξης **νέων** επιχειρηματικών πρωτοβουλιών
- Προσανατολισμός στην προσέλκυση **ξένων επενδύσεων** με βάση τα χαρακτηριστικά των περιοχών
- Επένδυση στην ανάπτυξη **υποδομών** (hard infrastructure)
- Επένδυση στα **ποιοτικά χαρακτηριστικά** των περιοχών (ανθρώπινο δυναμικό, φυσικοί πόροι, κανόνες, θεσμοί και νομικά ζητήματα) [soft infrastructure]
- Υποστήριξη της ανάπτυξης συγκεκριμένων μορφών παραγωγικών συγκεντρώσεων (**clusters**)
- Εστίαση στην ανασύσταση και αναζωογόνηση συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων στο εσωτερικό των πόλεων-περιοχών (**spatial targeting**)
- Εστίαση σε συγκεκριμένους ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού (**social targeting**)

Συνέχεια...

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Ο ρόλος των επιχειρήσεων στην τοπική ανάπτυξη μιας περιοχής/ τόπου είναι πολύ σημαντικός, από την στιγμή που εκφράζει

- το επίπεδο και την τάση της **επιχειρηματικότητας** στην περιοχή
- το επίπεδο και ο χαρακτήρας της απασχόλησης του τοπικού **παραγωγικού δυναμικού**
- την ύπαρξη **καινοτομικών δράσεων** στις παραγωγικές διαδικασίες,
- την εγκατάσταση **νέων τεχνολογιών**,
- κυρίως γιατί συνδέεται με την προσπάθεια των τοπικών οικονομιών και κοινωνιών να **ενισχύσουν την ενδογενή τους ανάπτυξη**, παρέχοντας υποστήριξη στις τοπικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

- Συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων
- Συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και οργανισμών
- Συνεργασία των επιχειρήσεων με τους δημόσιους φορείς διοίκησης

ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

- Επιχειρηματικά εκκολαπτήρια (Business incubators)
- Κέντρα ανάπτυξης επιχειρηματικών δράσεων
- Εκπαιδευτικά και Επιχειρησιακά Συμβούλια (Training and Enterprise Councils- TECs)

5. Ανταγωνιστικότητα Επιχειρήσεων

- **Industrial Organisation Theory**

(δυναμικές του εξωτερικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων οι οποίες επηρεάζουν το βαθμό της ανταγωνιστικότητας τους [Porter's diamond])

- **Resource-Based View**

αναφέρεται στο εσωτερικό Περιβάλλον των επιχειρήσεων και στις ικανότητες και πόρους των ίδιων των επιχειρήσεων να γίνουν ανταγωνιστικές

Παράγοντες

- η αύξηση των πωλήσεων, των κερδών ή των εργαζομένων
- η ανάπτυξη και ο σχεδιασμός **δικτύων**
- την ανάπτυξη **συνεργασιών** μεταξύ επιχειρήσεων
- την ύπαρξη ενός **καινοτομικού** περιβάλλοντος
- καθώς επίσης και την ύπαρξη γεωγραφικών συστοιχιών (**clusters**)
- η λειτουργικότητα του **επιχειρησιακού περιβάλλοντος**

6. Ανταγωνιστικότητα Επιχειρήσεων και Αστικά Πλεονεκτήματα

Η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και κυρίως των βιομηχανικών, εξαρτάται από τον συγκεκριμένο συνδυασμό των τοπικών παραγόντων **(urban assets)** που επηρεάζουν την κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων, συνθέτοντας κάθε φορά τις **δυνατότητες** της εκάστοτε περιοχής, είτε σε τοπικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο (Parkinson κ.α, 2004 . Begg, 1999; Deas και Giordano, 2001; Maskell και Malmberg, 1999)

Αστικά -Τοπικά Πλεονεκτήματα

- **Οικονομίες συγκέντρωσης – προσβάσεις σε αγορές** (πρόσβαση σε πελάτες, προμηθευτές, δίκτυα, υποστηρικτικές υπηρεσίες, ξένες επιχειρήσεις)
- **Περιφερειακοί παράγοντες – πολιτικές ανάπτυξης** (στάση αυτοδιοίκησης, ισχυρά επενδυτικά κίνητρα, τοπικοί φόροι)
- **Εργασιακοί** (εξειδίκευση, διαθεσιμότητα, ήθος, εργασιακές σχέσεις)
- **Κόστους** (εργασίας, χρήσης γης)
- **Αστικές Υποδομές** (χερσαίες, λιμενικές, εναέριες, τηλεπικοινωνίες)
- **Περιβάλλον – Ποιότητα Ζωής** (Πολιτισμός, αισθητική εικόνα)
- **Εκπαιδευτικοί Ερευνητικοί** (Διαθεσιμότητα Πανεπιστημίων, Ερευνητικών Κέντρων, Ποιότητα Συνεχιζόμενης Κατάρτισης)

Συμπεράσματα (1)

- α) Το τελευταίο τέταρτο του 20ου αιώνα σηματοδοτείται από κρίσιμες και ραγδαίες εξελίξεις στον παγκόσμιο και ευρωπαϊκό χάρτη σε όλα τα επίπεδα των οικονομικών, επιχειρησιακών, κοινωνικών και πολιτικών δραστηριοτήτων.
- β) Ειδικότερα στον Ευρωπαϊκό χώρο, οι χώρες της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης αντιμετώπισαν ένα πλήθος από οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές. Κατά κύριο λόγο το ευρωπαϊκό σκηνικό οικονομικής ανάπτυξης αλλάζει στην φάση της Επανασυγκεντροποίησης, εστιάζοντας κυρίως στην προσπάθεια τους να γίνουν ανταγωνιστικές και ελκυστικές έναντι των υπολοίπων.
- γ) Η νέα οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα αφήνει πίσω της κερδισμένους και χαμένους. Οι διαφορές ανάπτυξης και βιοτικού επιπέδου είναι εμφανείς στο εσωτερικό των κρατών που συνθέτουν την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Συμπεράσματα (2)

- δ) Ο ρόλος και η σημαντικότητα των περιφερειών και ειδικότερα των πόλεων αλλάζει δυναμικά. Κυρίως τα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα αποτελούν κέντρα συγκέντρωσης της γνώσης και της καινοτομίας, ενώ παράλληλα αποτελούν πόλους έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και ατόμων με δεξιότητες και ταλέντο.
- ε) Τέλος, η κατάκτηση μιας υψηλής θέσης στο αστικό σύστημα ιεράρχησης αποτελεί βασικό στόχο των πόλεων.

Γενική εικόνα: το νέο διεθνοποιημένο περιβάλλον δημιουργεί **ευκαιρίες** ανάπτυξης, κυριαρχείται από **προκλήσεις** ενώ ταυτόχρονα εμπεριέχει **κινδύνους** και **απειλές**, παραμέτρους δηλαδή που οι πόλεις θα πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη, προκειμένου να ικανοποιήσουν τους στόχους τόσο της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας όσο και της επίτευξης **υψηλού βαθμού ανταγωνιστικότητας** σε σχέση με άλλες ομοειδείς τους πόλεις, στα πλαίσια ενός διεθνούς συστήματος ιεράρχησης.